

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 2 (100)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 2 (100)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 81'373.2

DOI 10.35433/philology.2(100).2023.184-194

НОТАТКИ З ТЕОРІЇ ОНОМАСТИКИ

Г. П. Лукаш*

Статтю присвячено теоретичним проблемам вивчення пропріальної лексики, методології ономастики, яка передбачає пошуки її формулювання її основоположних загальнотеоретичних процесів. Теоретизація предмета дає змогу не тільки визначити його сутність, а й побудувати змістовий простір дослідження загалом. Актуальність теми пов'язана з важливістю подальшої розробки теоретичних положень ономастики й необхідністю аналізу стану сучасних напрацювань. Для дослідження були використані такі методи: лінгвістичне спостереження й опис мовних явищ – для виявлення стану розробленості проблеми; порівняння, аналіз, синтез – для з'ясування сутності та змісту аспектів ономастичних досліджень. Відзначено, що підхід до аналізу онімів завжди багатоаспектний, незалежно від класичного чи новаторського погляду на них у теоретичному та практичному ключі. Здійснено аналіз теорій та методик ономастичних досліджень на сучасному етапі. Намічено приблизне коло цілей і завдань, які висувують дослідники теоретичної ономастики. Визначено систему пріоритетів, що мають бути реалізовані, а саме: застосування набутих онімної концептології; теоретичне обґрунтування лінгвокультурологічної ономастики, вивчення впливів мовленнєвої діяльності. Обґрунтовано необхідність узагальнити теоретичні та практичні дослідження в галузі ономастики; охарактеризувати сучасні методи та прийоми ономастичних досліджень. Зазначено, що онімний простір мови становить відкриту систему, яка постійно оновлюється. Підкреслено, що теоретична ономастика є вагомим напрямом дослідження та одним з основних чинників, що визначає основу дослідницьких пошуків. Найбільший ефект дає залучення до ономастичних досліджень методів і здобутків дотичних наук.

Ключові слова: теоретична ономастика, методологія ономастики, напрями ономастичних досліджень, теорія номінації, теорія референції, теорія категоризації.

NOTES ON THE THEORY OF ONOMASTICS

Lukash H. P.

The article is devoted to the theoretical problems of studying proprial vocabulary, the methodology of onomastics, which involves the search and formulation of its fundamental general theoretical processes. Theorization of the subject makes it possible not only to determine its essence,

* доктор філологічних наук,
професор кафедри інформаційних систем управління
(Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця),
g.lukash@donnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9777-7718

but also to build the content space of research in general. The topicality of the topic is related to the importance of further development of the theoretical provisions of onomastics and the need to analyze the state of modern developments. The following methods were used for the research: linguistic observation and description of linguistic phenomena — to find out the status of the problem; comparison, analysis, synthesis — to clarify the essence and content of aspects of onomastic research. It is noted that the approach to the analysis of onyms is always multifaceted, regardless of the classical or innovative view of them in a theoretical and practical way. An analysis of the theories and methods of onomastic research at the current stage has been carried out. An approximate circle of goals and tasks set by researchers of theoretical onomastics is outlined. A system of priorities to be implemented has been determined, namely: application of the achievements of the onymic conceptology; theoretical justification of linguistic and cultural onomastics, study of the effects of speech activity. The need to generalize theoretical and practical research in the field of onomastics is substantiated; describe modern methods and techniques of onomastic research. The article notes that the onymic language area is an open system that is constantly updated. It is emphasized that theoretical onomastics is an important direction of research and one of the main factors that determines the quality of the state and the basis of research searches. The greatest effect is given by the involvement in onomastic research of the methods and achievements of related sciences.

Keywords: theoretical onomastics, methodology of onomastics, directions of onomastics research, theory of nomination, theory of reference, theory of categorization.

Зростання кількості ономастичних досліджень, розширення кола матеріалу, що залучається до них, ставлять перед ономастами нові проблеми. Мовознавці давно усвідомили, що без аналізу власних назв не можна осягнути історію розвитку мови й достатньо повно описати її лексику. На думку Ю. О. Карпенка, якого В. В. Лучик уважав засновником сучасної української теоретичної ономастики [13: 127], "для становлення нової науки необхідні, окрім потреби в цій науці, дві речі: 1) організаційні дії та 2) осмислення методології й методики цієї науки" [6: 40]. Організатором ономастики як науки в Україні він назвав К. К. Цілуйка, "а от з методологією та методикою вийшло складніше" [там само]. Зрозуміло, що основою розробки будь-якого наукового дослідження є методологія, тобто сукупність методів, способів, прийомів і їхня певна послідовність, узгоджена в процесі розробки наукового дослідження.

Постановка наукової проблеми. У нашій розвідці ми певною мірою торкнемося методології ономастики в тій її частині, яка передбачає пошуки й формулювання її основоположних загальнотеоретичних процесів.

Як відзначив С. О. Вербич, нинішня українська академічна ономастика розвиває науково-теоретичне підґрунтя, закладене в попередні роки, вдосконалюючи методику опису й дослідження онімного матеріалу [2: 73]. Удаючись до ретроспекції, пригадаймо, що підхід до аналізу онімів завжди є багатоаспектним. Спробуємо оглядово окреслити ці погляди. Зокрема, у філософії вперше обґрунтовано *антропоцентричний підхід*, звідки основні його постулати й принципи перенесено в лінгвістику [25]. Справедливо вважають, що власні назви – важливий матеріал для вивчення мовної картини світу, утворюючи також гідну дослідження онімну картину світу. Погляд на оніми із *соціологічного та соціолінгвістичного аспектів* ґрунтується на властивості власної назви свідчити про місце людини в суспільстві, її родинні зв'язки, дає підстави виявити соціокультурну зумовленість мотивів номінації. Соціолінгвістичний підхід до аналізу онімів порушує також питання престижності власних назв. В *історичних* дослідженнях оніми (зокрема топоніми, гідроніми, ойконіми, ороніми) використовують для реконструкції міграційних процесів та пояснення субстратних та суперстратних мовних явищ [2]. Назва

існує в конкретному суспільстві людей як соціальне явище й підпорядкована історичним закономірностям.

Поширена тенденція останнього десятиріччя – *етнолінгвістична спрямованість* ономастичних досліджень. Вона пов'язана з мовними, етнокультурними, етнопсихологічними факторами функціонування мови. Із *лінгвокультурологічного погляду* онім розглядають як мовну одиницю, що набула еталонного, символічного, образно-метафоричного значення в певній культурі й фіксується в міфах, легендах, переказах, обрядах, релігійному дискурсі цієї культури. Дослідники підкреслюють, що суспільство перебуває в постійному русі й у різні часи люди сприймають світ по-своєму. Тому постає завдання конструювати особливу, історично обумовлену картину світу. Активно опрацьовують у сучасній ономастиці *когнітивно-прагматичний аспект* власних назв, спрямований на розкриття їхнього смислового наповнення, екстралінгвальних особливостей, прагматичної скерованості.

Теоретична ономастика проходила утвердження в пошуках метамови опису результатів досліджень [15]. Тому велику цінність для розвитку теорії ономастики має увага до *ономастичної термінології*. І як тут не згадати словник, виданий Д. Бучком та Н. Ткачовою у 2012 році, який віддзеркалює останні досягнення української ономастики. Важливим також у загальному огляді здобутків української ономастики є *бібліографічний покажчик "Українська ономастика"* С. Вербича (виданий у 2013 р.). Отже, з певністю можна стверджувати, що кожна ономастична робота незалежно розкриває вона класичний чи новаторський погляд на пропріативи, у теоретичному та практичному ключі спирається на попередній досвід і сама, зі свого боку, слугує фундаментом для подальших робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави намітити

приблизне коло цілей і завдань, які ставлять дослідники теоретичної ономастики, і коротко описати їхню методологію. Сплеск активності ономастів припадає переважно на 2007-2013-ті роки. Цьому часу належать міркування про методологію та методику ономастики як науки Ю. Карпенка [6]; дослідження функціонального аспекту сучасної української онімної лексики та перспектив розвитку української ономастики С. Вербича [2]; аналіз здобутків і проблем української ономастики А. Зубка [4]; огляд історії, сьогодення та перспектив української ономастики М. Торчинського [24]; опис досягнень ономастичних шкіл в Україні Д. Янчури [26]; низка розвідок актуальних напрямів української ономастики В. Лучика [12; 13]. Пізніші серйозні роботи торкаються локальних методологічних проблем. Це докторські дисертації О. Карпенко про когнітивну ономастику як напрям пізнання власних назв [7]; М. Торчинського – про структуру онімного простору української мови [23]; Г. Лукаш – про актуальні проблеми української конотонімії [11]; Н. Колесник – про становлення фольклорної ономастики [5]; С. Вербича – про склад, будову, особливості становлення гідронімії Наддністрянщини; З. Купчинської – про стратиграфію архаїчної ойконімії України; В. Котович – про теоретичні аспекти лінгвокультурологічного дослідження ойконімії України [9; 10] та ін. Цікаві розвідки О. Михальчук із соціономастики, "що вивчає власні назви у зв'язку з мовною ситуацією та суспільним середовищем" [16: 499]; міркування Г. Мельник про теоретичні засади літературної ономастики [15]; М. Романюк – про соціально зумовлені інновації в ономастиконі Закарпаття кін. ХХ – поч. ХХІ ст. [19]; М. Максимюк – про питання термінології української літературної ономастики [14]. Я. Редьква представив світову ономастику й український контекст [18]. Новим вважають типологічне (міжмовне) вивчення онімів, викликане

необхідністю поступового переходу від описового й порівняльно-історичного дослідження власних назв у межах однієї мови до їх зіставного аналізу. Цьому аспекту присвячена кандидатська дисертація О. М. Скляренко "Ізоморфізм та аломорфізм в ойконімії США й України".

Але, на жаль, спочатку події в Криму й на Донбасі, потім – повномасштабна війна, розв'язана Росією в Україні, зрештою, – життєві втрати та сумні реалії сьогодення суттєво вплинули на науково-теоретичний стан і кадровий склад української ономастики та поставили вивчення онімної лексики на паузу. Від 2014 року й дотепер серйозних досліджень із теорії ономастики нам майже не трапилось.

Мета дослідження полягає в спробі визначити загальнотеоретичні процеси в сучасній ономастиці та проаналізувати актуальні проблеми й перспективи розвитку теорії ономастичних досліджень. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: виділити найбільш суттєві фактори теоретичних проблем дослідження пропріальної лексики; відокремити вже досліджені позиції цих проблем, які не потребують спеціального аналізу й слугують інформаційною базою для розгляду; проаналізувати розв'язання актуальних питань теорії ономастики.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Теорія ономастики охоплює традиційні питання семантики власних назв, їхньої функціональної специфіки, виникнення, розвитку, зв'язку з усіма рівнями мови та культури. Вивчення власних імен усе чіткіше пов'язане із суміжними питаннями – ономастичною типологією та стратиграфією, іменем у синхронії та діахронії, ономастичною деривацією та синтактикою тощо.

Загалом виділяють п'ять самостійних напрямів ономастичних досліджень, які використовують свою систему методів дослідження та порушують свої проблеми. Зокрема:

- теоретична ономастика (вивчає загальні закономірності розвитку та функціонування ономастичних систем);

- описова ономастика (становить фактологічну основу ономастичних досліджень, дає лінгвістичну інтерпретацію зібраного матеріалу);

- історична ономастика (досліджує стан ономастикону минулих часів, відтворює імена, утрачені мовою);

- прикладна ономастика (пов'язана з практикою визначення форми вимови, транскрипції, орфографії, норм відмінювання власних імен; дає практичні рекомендації картографам, біографам, бібліографам, юристам);

- ономастика художніх творів (вивчає використання імен (поетонімів) у художніх творах).

Особливості функціонування мовної системи, зокрема зміна лексичного складу, поява нових лексем і зникнення незадіяних номінацій, висувають необхідність вивчення ономастикону різних регіонів, оскільки в них найяскравіше відбиті національно-мовні, культурно-історичні, духовні риси народу. Тому ми можемо говорити про важливість ще одного напрямку – регіональної ономастики [17]. Як зазначила І. Скорук, протягом п'ятдесяти років захищено 24 дисертації (з них чотири – на здобуття наукового ступеня доктора наук), у яких безпосередньо проаналізовано або ойконімію окремих регіонів (наприклад, Покуття – Д. Г. Бучко; Буковини – Ю. О. Карпенко; Львівщини – Є. М. Черняхівська), або деякі ойконімні моделі (наприклад, назви на -ин, -ів – З. О. Купчинська; -їь, -їа, -їе – Л. Н. Радьо; -ани, -яни – І. Б. Царалунга), або інші аспекти фонологічної (Н. С. Афанасьева), акцентної (Л. І. Гуцул) чи морфологічної (С. Л. Авдеева) структур назв поселень [22: 135]. Принагідно відзначимо її ґрунтовну роботу з методики викладання ономастики – навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів "Курсова та дипломна роботи з ономастики" [22].

Звичайно, у посібнику йдеться про порядок виконання курсової та дипломної робіт, загальні вимоги до їхньої структури й оформлення, збір ономастичного матеріалу, його систематизацію та лінгвістичний опис, подано орієнтовну тематику курсових і дипломних робіт із регіональної та літературної ономастики, списки рекомендованої літератури. Але основне – представлено логічний виклад суті ономастичних напрямів досліджень, їхні основні теоретичні положення.

Власні назви в інтернеті, їх уживання, будову, семантику вивчають на початку двохтисячних років Т. Карпова, Є. Сазонова, Г. Ходоренко, М. Чабаненко, Н. Ярошенко. Успішно аналізують специфіку онімного простору інтернету в Одеській ономастичній школі [8]. Зокрема, Максим Карпенко пропонує розподіл комп'ютеронімів на: файлоніми (назви комп'ютерних файлів), софтоніми (назви програм), віртуалміфоніми (назви об'єктів комп'ютерних ігор), інтернетоніми (власні назви онлайн-об'єктів) і т. ін. [8: 52–54].

На думку авторів монографії "Псевдонімікон української культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття: лінгвістична інтерпретація" В. Соприкіної та О. Маленко, сучасна ономастика засвідчує процес зміни фокусу вивчення мови як інструмента самопрезентації людини, її особистісно-ідентифікаційного позиціонування в соціумі. У зазначеній роботі дослідниці схарактеризували ресурси псевдонімікону в номінативному (типи та способи номінації), лінгвокультурологічному (прецедентність, культурні концепти) та прагматичному аспектах. Серед порушених ними питань дискусійними є встановлення статусу понять "кличка" та "криптонім", визначення різниці між назвиськом та прізвиськом, з'ясування місця терміна "позивний" в антропонімійній системі української мови, аналіз окремих моментів

віртуальних власних назв. Вважаємо, що вивчення позивних буде особливо на часі після нашої перемоги над російським окупантом. Показово, що в літературній ономастиці уже розпочалося вивчення літературних псевдонімів, виникає термін *міліті-псевдопоетонім* (праці Т. Ніколашиної, А. Войталюка).

Самостійними напрямами досліджень в ономастиці називають типологію та стратиграфію. Типологія визначає тотожні риси власних назв, які виникли в середовищі одного народу або споріднених народів. Стратиграфія вивчає зміни онімів одночасно зі зміною мови, якою говорить той чи той народ. Етнічна ономастика присвячена розгляду особливостей життя й діяльності різних етносів крізь призму автохтонних ономастиконів (дослідження Олексія Михайловича та Ольги Миколаївни Склярєнків [21]).

Розряди власних назв і нові підходи до їх вивчення. За природою денотата традиційно розрізняють десять розрядів власних назв, хоча в різних дослідженнях їхня кількість може коливатися, оскільки онімний простір мови становить відкриту систему, яка постійно оновлюється. Характеризуючи сучасний український іменник, С. Вербич відзначив, що динамічні процеси найбільшою мірою зачепили три макрогрупи онімної лексики: антропоніми, топоніми, ергоніми [1: 54]. (Додамо: велике зацікавлення дослідників традиційно викликають гідроніми України). Подальша диференціація розрядів онімії за екстралінгвальними та власне мовними критеріями стала основою поділу ономастики на окремі розділи: антропоніміка, топоніміка, космоніміка, ергоніміка та ін.

М. М. Торчинський, як зазначено, зробив спробу деталізувати структуру онімного простору й української, й інших мов, у виділенні не лише таких загальноприйнятих широких "одномастих" об'єднань, як антропоніми чи топоніми, а й у членуванні їх на більш дрібні підвиди,

які мають окремі розрізнявальні особливості [23].

Усі визначені питання та проблеми становлять сьогодні об'єкт і предмет теоретичної ономастики, причому вивчення власних назв передбачає розгляд їх у тих аспектах і тими науковими методами, які має сучасне мовознавство у всій сукупності своїх напрямів і шкіл – таких, як структурна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика, функційна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, порівняльно-історичне мовознавство.

Нові умови життя та виклики ставлять нові завдання. Розглянемо лінгвістичні теорії, що набули нових імпульсів у недавніх (упродовж цього десятиріччя) ономастичних дослідженнях. Одним із визначальних компонентів нового підходу до розгляду мовних одиниць є теорія номінації, хоча розроблена вона ще в 70-х роках ХХ століття. Розвивалася насамперед як теорія, спрямована на пояснення шляху від предметного світу до називання результатів суспільного досвіду. В. Лучик навіть назвав цю теорію найзагальнішою ономастичною категорією, яка пов'язана з процесом номінації [12: 127]. Паралельно варто згадати теорію категоризації й певною мірою протилежну теорії номінації – теорію індивідуалізації. Зазначені теорії торкаються питань наявності чи відсутності лексичного значення у власного імені. Сьогодні істотними знову постають питання про природу називання та мотивованість мовних знаків, лінгвальну сутність та аспекти номінації, типологію лінгвістичних найменувань; запропоновано різні теоретичні тлумачення "номінативної тріади" – принципу (й ознаки), способу та засобів номінації. У другій половині ХХ ст. розширилось уявлення про суть мовного знака від схематичного зображення Г. Фреге у формі "семантичного трикутника" до чотирикутного (трапеційного): до денотата, смислу (сигніфіката) й позначення (слова) додалось ще й поняття про денотат. Усе більшу увагу

почало привертати співвідношення між ідеальними компонентами в структурі знака – вираженням у лексичному значенні слова смислом, з одного боку, і поняттям, яке формується в ментальному лексиконі, – з іншого.

Сьогодні у світлі теорії номінації все частіше розглядають питання системності власних назв не тільки в прямих, а й у переносних значеннях. Наприклад, І. Божко відзначає, що в останні десятиріччя, позначені розквітом постмодерного мислення, процесами глобалізації, спостерігаємо все більшу "вигадливість" у сленгових найменуваннях населених пунктів. Її приклад: "Усі Ріо-де-Білятичі чи Нью-Санжари є, без сумніву, наслідком гри – невід'ємного компоненту постмодерної епохи" [3]. Результатом онімної гри та мислення нової епохи постали терміни *квасіонім*, *квасітопонім*, *квасіантропонім*: назви крамниць чаю й кави "ЧайКофський"; *дати (читати) Храповицького* – 'спати'; мовленнєві квазіоніми *Кобра Іванівна*, *Тигра Львівна*, *Змія Батьківна* – 'зла, лайлива жінка'; *Мороз Іванович* – 'байдужий' (ці та наступні приклади дібрали ми).

Розгляд мікротопонімії як відображення основних параметрів картини світу – концептів "простір", "час", "людина", "число", "сакральність" – пов'язує ономастику з мовною теорією особистості та прагматикою. Із розвитком ідей когнітивізму в мовознавстві ономасти частіше почали розглядати пропріальну лексику з когнітивних позицій. В ономастику "примандрував" термін *ономастичний концепт* (хоча, очевидно, правильніше буде *онімний*). Можливо, певною мірою можемо говорити про становлення онімної концептології, основним завданням є виявлення максимально повного складу пропріативів, що репрезентують онімний концепт; опис семантики цих одиниць, моделювання концепту як глобальної ментальної одиниці.

Усяка номінація підпорядкована комунікативним завданням і

здійснюється відповідно до прагматичних чинників. Переорієнтація лінгвістичних пошуків на вивчення *функційної* сторони мови пожвавила розвиток антропоцентричної парадигми ономастичних досліджень, фокусуючи її на когнітивно-комунікативній парадигмі. Це дало змогу комплексно аналізувати лінгвальні й екстралінгвальні фактори, які впливають на способи створення онімної картини світу. Вплив екстралінгвальних чинників на розвиток мови особливо яскраво проявляється в періоди соціальних зрушень, напружених ситуацій, коли експресивний потенціал онімів посилюється. Приклад воєнного часу – "граматика зневаги до ворога": *на росії* – поширений мем, який сформувався внаслідок спротиву політиці значної частини російських медіа на невизнання України як самостійної держави та уникнення правописного "в Україні" із заміною його "на Україні" в сенсі "на території". Наприклад: *На росії "з міркувань воєнної цензури" масово блокують сайти* (з новин). Посилення національних смислів у мові російсько-української війни засвідчує "велике значення маленької букви". Уже на першому тижні повномасштабної московської агресії практику написання власних назв *рф* та *путін* із малої літери (і навіть у нижньому регістрі: *росія*, *лавров*), запроваджену стихійно в соцмережах ще у 2014 році, підхопили інформагенції, інтернет-ЗМІ та офіційні сайти органів влади України. Якщо велика літера, замість малої, на початку слова – це вияв шаноби, то, навпаки, мала буква замість унормованої великої виправдано може позначати зневагу до об'єкта номінації: *путін*, *лавров*, *рф*, *вілорусь*, *дмитрій медведев* і все інше, що так чи так пов'язане з окупантами. Промовистим стає використання онімів у метафоричному значенні – дуже ефективний спосіб впливу на суспільну свідомість (наслідок – поява нових конотонімів, часто орієнтованих

на мовленнєву діяльність або медіапростір, наприклад: *арестович* – 'заспокійливий засіб'; *дали Змієбайку* (поєднання топонімів *о. Зміїний* і *Чорнобайка* на позначення стійкості ЗСУ); *Чорнобайка* як синонім *Бермудського трикутника*; *клеїти (грати) шульця*; *український Дюнкерк на Донбасі*; нанизування експресивного відонімного словотвору: *ми вже озеленилися, менделювалися, безуглилися, арахарамієлися, слугународимося*).

Принцип антропоцентризму, характерний для номінативних процесів, застосовують для аналізу таких актів називання, у яких ураховано інтереси, потреби та знання адресата номінації. Наприклад, це спостерігають у назвах торгових марок, видів товарів, розважальних закладів (клубів, кафе, казино, ігрових центрів тощо). У таких номінаціях актуалізуються ті позитивні ознаки, які, на думку номінантів, мають привабити відвідувачів чи споживачів: нічний клуб *"Сьоме небо"*, аптека *"На здоров'я"*, торгова марка харчових продуктів *"Королівський смак"*, *"Наминайко"*, *"Хочу це"*. Центром наукових досліджень стає людина як суб'єкт породження й сприйняття мовлення, і це – *мовна особистість* й *онімна свідомість*. Є спроби структурування моделі *онімної свідомості* сучасного городянина, що дає змогу описати особливості як номінації, так і сприйняття ергонімів. Мовленнєва діяльність визнана одним із видів когнітивної діяльності людини, яка забезпечує інформаційний обмін між нею та соціумом [20: 172]. Ергоніми спираються на внутрішню форму як мотивувальну ознаку, що лежить в основі їх найменування.

Заслуговує на увагу активний процес трансонімізації: переходу апелятивної лексики в онімічну, який отримав назву онімізація, і на протиположний йому – протилежний процес апелятивації пропріатива, тобто його деонімізація. Цей процес є безперервним і кожного разу дає нові випадки, варті окремого вивчення.

На теоретичну ономастику поширилися також досягнення теорії референції. Джерела цієї теорії стосуються міркувань про подвійну природу імен, оскільки слово має дві властивості: означати й називати (або позначати). Той самий реальний об'єкт може бути названий різними іменами, тоді кілька компонентів відсилають до одного об'єкта позамовної дійсності (референта). На співвідношенні таких іменних груп референта й ґрунтується онімна кореферентність: Наприклад: *Легендарного французького модельєра Крістіана Діора визнано Наполеоном, Александром Великим і Цезарем моди.*

Отже, ономастика постійно розширює поле міждисциплінарних досліджень, активно використовуючи наукові досягнення суміжних наук. Результатом такої взаємодії постають її нові, уже згадувані, розділи: когнітивна ономастика, етнічна ономастика, фольклорна ономастика, соціономастика, типологічна ономастика. На часі – поява лінгвокультурологічної ономастики, засади якої вже покладено, є потреба її теоретичного обґрунтування.

Висновки й перспективи дослідження. Сучасна теоретична ономастика все більше уваги приділяє пошуку відповіді на щонайактуальніші питання сьогодення: як співвідноситься мова і мислення, як витворюється та функціонує мовна та онімна картина світу, як мовно-когнітивна свідомість індивіда

співвідноситься з мовною свідомістю колективу, загальнонаціональним мовно-когнітивним простором. Огляд стану й перспектив теоретичної ономастики свідчить про нові можливості, пов'язані із суспільно-політичними та гуманітарними процесами. Сьогодні важливо зберегти все, що зроблено, і закріпити успіхи, досягнуті в ономастичних дослідженнях. Проблеми ономастики невичерпні, і нове покоління має щасливу можливість застосувати для їх вирішення нові знання, нові методологічні підходи та концепції, які повинні містити чіткі методологічні принципи, будуватися відповідно до певних вимірів.

Підсумовуючи, зазначимо, що перспективним видається застосування набутих онімної концептології. Це дасть змогу визначити лінгвопоетичні та лінгвостилістичні особливості поетонімів художньої ономастики. Цікавим було б звернення до розробки моделі онімної свідомості. Вартим уваги має бути вивчення впливу мовленнєвої діяльності в аспекті семантичного розширення пропріативної лексики. Потребує теоретичного обґрунтування лінгвокультурологічна ономастика. І безперечним та цінним є подальший розвиток традиційної регіональної та історичної топоніміки й антропоніміки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербич С. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект. *Вісник НАН України*. 2008. № 5. С. 54–60.
2. Вербич С. Українська ономастика: перспективи розвитку. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 73–80.
3. Божко І. С. Онімна гра як елемент мови ворожнечі в контексті російсько-української війни. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2022.29.262395>. (дата звернення: 09.05.2023).
4. Зубко А. М. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*: зб. наук. праць / відп. ред. Г. В. Боряк. Київ, 2007. С. 262–281.
5. Колесник Н. С. Онімня української народної пісні. Чернівці: Технодрук, 2017. 368 с.
6. Карпенко Ю. Дещо про вивчення власних назв. *Українська мова*. 2010. № 1. С. 39–45.

7. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.15. Одеса, 2006. 416 с.
8. Карпенко М. Ю. Онімний простір Інтернету. Одеса: КП ОГТ, 2017. 195 с.
9. Котович В. В. Теоретичні аспекти лінгвокультурологічного дослідження ойконімії України. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. (Філологія. Вип. 40. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. С. 42–53.
10. Котович В. Назви міст України: лінгвокультурологічний словник: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2021. 472 с.
11. Лукаш Г. П. Актуальні питання української конотоніміки: [монографія]. Донецьк: ТОВ "Видавничо-поліграфічне підприємство "ПРОМІНЬ", 2011. 438 с.
12. Лучик В. В. Актуальні напрями української ономастики. *Записки з ономастики = Opera in onomastica*: зб. наук. праць / відп. ред. О. Ю. Карпенко. Одеса: Астропринт, 2011. Вип. 14. С. 126–130.
13. Лучик В. В. Про нові напрями української ономастики. *Філологічні дослідження: зб. наук. пр. з нагоди 80-річчя члена-кореспондента НАН України, доктора філолог. наук, проф. Юрія Олександровича Карпенка* / МОН України, Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Univeritas nationalis Odessae. [Одеса]: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2009. С. 144–146.
14. Максимюк М. Питання термінології української літературної ономастики. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2015. № 1. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim_2015_1_12
15. Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики. URL: http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1834/1/%D0%9E%202008_20-28%2B.pdf (дата звернення: 09.05.2023).
16. Михальчук О. І. Соціономастика як напрямок сучасної лінгвістики: українські здобутки і перспективи. *Записки з ономастики*. 2015. Вип. 18. С. 498–509. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zzo_2015_18_50. (дата звернення: 09.05.2023).
17. Проблеми регіональної ономастики: тези доп. і повід. наук. семінару / відп. ред. І. М. Железняк. Київ, 1994. 73 с.
18. Редьква Я. П. Світова ономастика і український контекст. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2020. Вип. 5. С. 102–108.
19. Романюк М. І. Соціально зумовлені інновації в ономастиконі Закарпаття кін. ХХ – поч. ХХІ ст.: монографія. Ужгород, 2007. 124 с.
20. Селіванова О. О. Ергонімікон міста Черкаси: когнітивний аспект. *Записки з ономастики: зб. наук. пр. / відп. ред. О. Ю. Карпенко*. Одеса: Астропринт, 2010. Вип. 14. С. 171–179.
21. Склярєнко О. М., Склярєнко О. М. Етнічна ономастика: монографія: у 5 кн.; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса: Астропринт, 2020. (Бібліотека української ономастики).
22. Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 296 с.
23. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: [монографія]. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.
24. Торчинський М. М. Українська ономастика: історія, сьогодення, перспективи. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: зб. наук. пр. / гол. ред. М. Є. Скиба; відп. за вип. М. М. Торчинський*. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. Вип. 6. Ч. 1. С. 217–238.
25. Хрипко С., Колінько М., Яценко Г. Філософське осмислення семантики української антропоніміки: феномен прізвищ. *Світогляд – Філософія – Релігія*. Збірник наукових праць. Випуск 15 [За заг. редакцією д-ра філос. наук, проф. І. П. Мозгового]. Суми: Коллаж-Принт 2020. С. 162–171.

26. Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. Posnań, 2018. Vol. VI. P. 45–52.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Verbych, S. (2008). Suchasna ukrainska onimna leksyka: funktsionalnyi aspekt [Modern Ukrainian onymic vocabulary: functional aspect]. *Visnyk NAN Ukrainy*. No. 5. P. 54–60. [in Ukrainian].
2. Verbych, S. (2010). Ukrainska onomastyka: perspektyvy rozvytku [Ukrainian onomastics: development prospects]. *Ukrainska mova*. No. 3. P. 73–80. [in Ukrainian].
3. Bozhko, I. S. (2023). Onimna hra yak element movy vorozhnechi v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny [Onymic game as an element of hate speech in the context of the Russian-Ukrainian war]. URL: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2022.29.262395> (reference date: 09.05.2023). [in Ukrainian].
4. Zubko, A. M. (2007). Ukrainska onomastyka: zdobutky ta problemy [Ukrainian onomastics: achievements and problems]. *Spetsialni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zb. nauk. pr.* / ed. by H. V. Boriak. Kyiv. P. 262–281. [in Ukrainian].
5. Kolesnyk, N. S. (2017). Onimiia ukrainskoi narodnoi pisni [Onymia of the Ukrainian folk song]. Chernivtsi: Tekhnodruk. 368 p. [in Ukrainian].
6. Karpenko, Yu. (2010). Deshcho pro vyvchennia vlasnykh nazv [Something about learning proper names]. *Ukrains'ka mova*. No. 1. P. 39–45. [in Ukrainian].
7. Karpenko, O. Yu. (2006). Kohnityvna onomastyka yak napriamok piznannia vlasnykh nazv [Cognitive onomastics as a direction of learning proper names]. Doctor's thesis. Odesa. 416 p. [in Ukrainian].
8. Karpenko, M. Yu. (2017). Onimnyi prostir Internetu [The onymic Internet space]. Odesa: KP OHT. 195 p. [in Ukrainian].
9. Kotovych, V. V. (2017). Teoretychni aspekty linhvokulturolohichnoho doslidzhennia oikonimii Ukrainy [Theoretical aspects of the linguistic and cultural study of oikonymy of Ukraine]. *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. prats' Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobych: Redaktsiino-vydavnychiy viddil DDPU imeni Ivana Franka, Iss. 40. P. 42–53. [in Ukrainian].
10. Kotovych, V. (2021). Nazvy mist Ukrainy: linhvokulturolohichniy slovnyk [Names of cities of Ukraine: linguistic and cultural dictionary]. Drohobych: Posvit. 472 p. [in Ukrainian].
11. Lukash, H. P. (2011). Aktualni pytannia ukrainskoi konotonimiky [Current issues of Ukrainian conotonymics]. Donetsk: TOV "Vydavnycho-polihrafichne pidpriemstvo «PROMIN»". 438 p. [in Ukrainian].
12. Luchyk, V. V. (2011). Aktualni napriamy ukrainskoi onomastyky [Current directions of Ukrainian onomastics]. *Zapysky z onomastyky = Opera in onomastica: zb. nauk. pr.* / ed. by O. Yu. Karpenko. Odesa: Astroprynt, Iss. 14. Pp. 126–130. [in Ukrainian].
13. Luchyk, V. V. (2009). Pro novi napriamy ukrainskoi onomastyky [About new directions of Ukrainian onomastics]. *Filohichni doslidzhennia: zb. nauk. pr. z nahody 80-richchia chlena-korespondenta NAN Ukrainy, doktora filoh. nauk, prof. Yuriiia Oleksandrovycha Karpenka*. Odesa: Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova. P. 144–146. [in Ukrainian].
14. Maksymiuk, M. (2015). Pytannia terminolohii ukrainskoi literaturnoi onomastyky [The issue of the terminology of Ukrainian literary onomastics]. *Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny*. No. 1. P. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim_2015_1_12 (reference date: 09.05.2023). [in Ukrainian].

15. Melnyk, H. I. (2015). *Mirkuvannia pro teoretychni zasady literaturnoi onomastyky* [Considerations about the theoretical foundations of literary onomastics]. URL: http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1834/1/%D0%9E%202008_20-28%2B.pdf (reference date: 09.05.2023). [in Ukrainian].
16. Mykhalchuk, O. I. (2015). *Sotsioonomastyka yak napriamok suchasnoi linhvistyky: ukraïnski zdotuky i perspektyvy* [Socioonomastics as a direction of modern linguistics: Ukrainian achievements and prospects]. *Zapysky z onomastyky*. Iss. 18. Pp. 498–509. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zzo_2015_18_50 (reference date: 09.05.2023). [in Ukrainian].
17. *Problemy rehionalnoi onomastyky: tezy dop. i povid. nauk. seminaru (1994)*. [Problems of regional onomastics: theses. and the reports of scientific seminar] / ed. by I. M. Zheliezniak. Kyiv. 73 p. [in Ukrainian].
18. Redkva, Ya. P. (2020). *Svitova onomastyka i ukraïnskyi kontekst* [World onomastics and the Ukrainian context]. *Povidomlennia Ukraïnskoï onomastychnoi komisii. Nova serii. Lutsk*. Iss. 5. P. 102–108. [in Ukrainian].
19. Romaniuk, M. I. (2007). *Sotsialno zumovleni innovatsii v onomastykoni Zakarpattia kin. 20 – poch. 21 st.* [Socially determined innovations in the onomasticon of Transcarpathia in late 20th – early 21st century]. Uzhhorod, 124 p. [in Ukrainian].
20. Selivanova, O. O. (2010). *Erhonimikon mista Cherkasy: kohnityvnyi aspekt* [Ergonomic icon of the city of Cherkasy: cognitive aspect]. *Zapysky z onomastyky: zb. nauk. pr. / ed. by O. Yu. Karpenko*. Odesa: Astroprynt, Iss. 14. P. 171–179. [in Ukrainian].
21. Skliarenko, O. M. & Skliarenko, O. M. (2020). *Etnichna onomastyka* [Ethnic onomastics]. (Vol. 1–5). Odesa: Astroprynt. [in Ukrainian].
22. Skoruk, I. D. (2014). *Kursova ta dyplomna roboty z onomastyky: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl.* [Course and diploma theses on onomastics: study guide for students of higher educational establishments]. Lutsk: Vezha-Druk. 296 p. [in Ukrainian].
23. Torchynskyi, M. M. (2008). *Struktura onimnoho prostoru ukraïnskoï movy* [The structure of the nominal space of the Ukrainian language]. Khmelnytskyi: Avist, 550 s. [in Ukrainian].
24. Torchynskyi, M. M. (2013). *Ukraïnska onomastyka: istoriia, sohodennia, perspektyvy* [Ukrainian onomastics: history, present, prospects]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva: zb. nauk. pr. / M. Ye. Ckyba, M. M. Torchynskyi*. Khmelnytskyi (eds.): KhmTsNII, Iss. 6. Part 1. P. 217–238. [in Ukrainian].
25. Khrypko, S., Kolinko M., Yatsenko H. (2020). *Filosofske osmyslennia semantyky ukraïnskoï antroponimiky: fenomen prizvyshch* [Philosophical understanding of the semantics of Ukrainian anthroponymy: the phenomenon of surnames]. *Svitohliad – Filosophia – Relihiia: zb. nauk. pr. / ed. by I. P. Mozhovyi*. Sumy: Kollazh-Prynt, Vyp. 15. P. 162–171. [in Ukrainian].
26. Yanchura, D. (2018). *Onomastychni shkoly v Ukraini* [Onomastic schools in Ukraine]. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. Posnań. Vol. VI. P. 45–52. [in Poland].

Стаття надійшла до редколегії: 10.05.2023

Схвалено до друку: 26.05.2023